

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petra Průchy, v právní věci žalobce **V. P.**, proti žalované **České správě sociálního zabezpečení**, Praha 5, Křížová 25, v řízení o žalobě (opravném prostředku) žalobce proti rozhodnutí žalované ze dne 14. 1. 2002,

takto:

I. Žaloba se **zamítá**.

II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

Rozhodnutím žalované ze dne 14. 1. 2002 byla zamítnuta žádost žalobce o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníků národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb. (o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 – 1945), s odůvodněním, že nárok na poskytnutí takové částky žalobci nevznikl, neboť žádost uplatnil sice z důvodu otcovy účasti v národním boji za osvobození v době od 5. 5. 1945 do 6. 5. 1945 (kdy jako účastník květnového povstání padl), avšak ke dni úmrtí později zemřelého rodiče, matky L. P., zemřelé dne ,,,,,,,1993 dosáhl již žalobce věku 18-ti let.

Ve včas podaném opravném prostředku (u Vrchního soudu v Praze) označil žalobce důvod zamítnutí žádosti za diskriminující. Zdůraznil, že jeho otec V. P. zemřel dne ….. 1945 na následky zranění, které utrpěl 5. 5. 1945 při výkonu služby policisty u budovy Ministerstva vnitra. Byl vyznamenán Československým válečným křížem 1939

„in memoriam“. Matka se již po jeho smrti znovu neprovdala a ve prospěch svého syna (žalobce) se zřekla jednorázové podpory od Sboru národní bezpečnosti a od primátora hlavního města Prahy. Tento vklad však byl podle zákona o peněžní reformě z roku 1953 bez náhrady zrušen. Po skončení povinné školní docházky měl žalobce problémy s přijetím na střední i vysokou školu z důvodu příslušnosti matčina otce v agrární straně do roku 1948. Odešel proto pracovat do ostravských dolů. Vyslovuje přesvědčení, že zákon postrádá v názvu slovo „některým“, tj. vyvoleným, jak tomu bylo v historii tohoto státu již tolikrát. Připomíná, že smrt otce poznamenala jeho život mnohem více, než finanční nedostatek, přičemž nepočítal nikdy s tím, že by cokoliv požadoval. Avšak když se proklamuje smíření s Německem touto formou, necítí se spokojen a jeho bolest se tím znovu rozjitřuje.

Žalovaný ve svém vyjádření k opravnému prostředku poukázal na právní úpravu nároku na poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 261/2001 Sb. (dále jen zákon), zejména též na ustanovení § 1 odst. 1 bod 1 c) – f), bod 2 a § 2 zákona č. 255/1946 Sb. o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození, jakož i na ustanovení § 1 odst. 2 a 3 zákona č. 261/2001 Sb. Zdůraznil, že zákon přiznává nárok na odškodnění pouze dítěti, jehož oba rodiče jako účastníci národního boje za osvobození padli nebo jeden z rodičů jako účastník národního boje za osvobození v takovém boji padl a druhý z rodičů v té době již nežil, pokud ku dni úmrtí později zemřelého rodiče nedosáhlo věku 18-ti let. I když žalobcův otec padl jako účastník národního boje za osvobození, není žalobce osobou oprávněnou ve smyslu § 3 odst. 1 zákona, neboť jeho matka v té době ještě žila – zemřela až v roce 1993. Žalovaný správní orgán navrhoval, aby Vrchní soud v Praze po provedeném řízení napadené rozhodnutí i přes jeho nepřesné odůvodnění, potvrdil.

V daném případě jde o věc, která na Nejvyšší správní soud přešla podle ustanovení § 132 zákona č. 150/2002, o soudním řádu správním (s. ř. s.) z Vrchního soudu v Praze. Nejvyšší správní soud ve věcech neskončených vrchními soudy dokončí řízení zahájená před těmito soudy jako soud prvního stupně. Podle ustanovení § 130 s. ř. s. se neskončená řízení podle části páté o. s. ř. dokončí podle ustanovení části třetí hlavy druhé dílu prvního s. ř. s., tedy jako řízení o žalobách. O takový případ jde i v projednávané věci, a proto Nejvyšší správní soud postupoval v řízení podle ustanovení § 65 a násl. s. ř. s.

Soud přezkoumal napadené rozhodnutí, jakož i řízení předcházející jeho vydání a dospěl k závěru, že opravnému prostředku – žalobě nelze vyhovět.

Již správní orgán ve svém vyjádření k opravnému prostředku správně poukázal na právní úpravu možnosti poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního odboje tak, jak je upravena v ustanovení § 1 odst. 1, 2 a 3 zákona č. 261/2001 Sb. v návaznosti na ustanovení § 1 odst. 1 a 2 zákona č. 255/1946 Sb. (o příslušnících československé armády v zahraničí a o některých jiných účastnících národního boje za osvobození). Zdůraznil, že podle ustanovení § 1 odst. 1 zákona č. 261/2001 Sb. se tento zákon vztahuje na občany České republiky, kteří splňují podmínky uvedené v ustanovení § 1 odst. 1 bod 1 písm. c) až f), v bodě 2 a odst. 2 zákona č. 255/1946 Sb., a bylo jim o tom vydáno podle ustanovení § 8 cit. zákona (zákon č. 255/1946 Sb.) osvědčení, nebo mají-li doklad, který osvědčení nahrazuje (dále jen „účastník národního boje za osvobození“). Účastníkem národního boje za osvobození je i občan České republiky, který splňuje podmínky uvedené v ustanovení § 1 odst. 1 bodě 1 písm. a) cit. zákona, pokud byl příslušníkem československého armádního sboru ve Svazu sovětských socialistických republik a konal tam službu sice kratší než 3 měsíce, avšak společně se službou příslušníka

první československé armády na Slovensku jeho vojenská služba trvala alespoň 3 měsíce. Podle ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 261/2001 Sb. se za účastníky národního boje za osvobození podle tohoto zákona považují též občané České republiky, kteří v době od 15. 3. 1939 do 8. 5. 1945 byli z rasových nebo náboženských důvodů soustředěni do vojenských pracovních táborů na území Československa v jeho hranicích ze dne 29. 9. 1938, nebo se z týchž důvodů na tomto území ukrývali po dobu celkem nejméně 3 měsíců a pokud za tuto dobu již neobdrželi jednorázovou peněžní částku podle zákona č. 217/1994 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky některým obětem nacistické persekuce. Správní orgán připomněl i ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 261/2001 Sb. s tím, že se vztahuje i na děti, jejichž oba rodiče jako účastníci národního boje za osvobození padli, nebo jeden z rodičů jako účastník národního boje za osvobození padl a druhý z rodičů v té době již nežil, pokud ke dni úmrtí později zemřelého rodiče nedosáhly věku osmnácti let (dále jen „děti“). Nutno připomenout ustanovení § 1 odst. 1 bod 1 zákona č. 255/1946 Sb. (v němž je vymezen okruh účastníků národního boje za osvobození) podle něhož takovým účastníkem je ten:

1) kdo v letech 1939 až 1945
   a) byl příslušníkem československé armády v zahraničí nebo v ní konal vojenskou službu za podmínek uvedených v ustanovení § 2 odst. 1 č. 2,
   b) konal vojenskou službu ve spojenecké armádě,
   c) byl příslušníkem první československé armády na Slovensku,
   d) byl československým partyzánem (ustanovení § 1 zákona č. 34/1946 Sb., jímž se vymezuje pojem „československého partyzána“),
   e) zúčastnil se alespoň 3 měsíce soustavné činnosti zahraničního nebo domácího hnutí, směřujícího přímo k osvobození republiky Československé, nebo Slovenského národního povstání třeba po dobu kratší takovým způsobem, že tato činnost přivodila nebo byla prokazatelně způsobilá přivodit jemu nebo jeho rodině újmu na životě, osobní svobodě nebo zdraví,
   f) zúčastnil se povstání v květnu 1945, přičemž za bojů padl nebo byl těžce raněn nebo utrpěl těžkou poruchu zdraví,
   g) byl československým politickým vězněm,
2) kdo byl československým dobrovolníkem ve Španělsku v letech 1936 až 1939.

Žalovaný správní orgán v rozhodnutí zdůraznil, že zákon se vztahuje na děti, jejichž oba rodiče jako účastníci národního boje za osvobození padli, nebo jeden z rodičů v takovém boji padl a druhý z rodičů v té době již nežil, pokud ku dni úmrtí později zemřelého rodiče nedosáhly věku 18-ti let. Ačkoliv právní úpravu správně citoval a z jeho následného písemného vyjádření vyplývají všechny důvody, které vedly k zamítnutí žádosti, uvedl v odůvodnění napadeného rozhodnutí, že žádost zamítá proto, že ku dni úmrtí později zemřelého rodiče, tj. matky L. P., dosáhl žalobce již 18-ti let věku. Tato skutečnost je sice pravdivá, avšak pro posouzení nároku není podstatná. Rozhodující je, zda ke dni úmrtí rodiče, od jehož účasti v boji za národní osvobození je nárok odvozován, druhý z rodičů žil či nikoliv. Uvedená nepřesnost však není takovou vadou řízení, která by rozhodnutí činila nepřezkoumatelným.

Jak vyplývá ze skutkových zjištění, ze kterých vycházel správní orgán v napadeném rozhodnutí a která nedoznala změny v průběhu řízení soudního (žalobce je ostatně nezpochybňuje), je žalobce občanem České republiky, který je synem pana V. P., narozeného …. 1907 v T., který podle potvrzení Federálního ministerstva národní obrany ze dne 15. 5. 1981 byl účastníkem národního boje za osvobození podle zákona č. 255/1946

Sb., a to jako účastník povstání v květnu 1945 od 5. 5. do 6. 5. 1945. Toto potvrzení bylo vydáno pozůstalé manželce L. P., narozené ….. 1916.

Z uvedeného je patrno, že na žalobce nelze zákon č. 261/2001 Sb. vztáhnout, byť bylo nepochybně zjištěno, že jeho otec jako účastník národního boje za osvobození, konkrétně účastník povstání v květnu 1945, v takovém boji padl. Jak již bylo opakovaně zdůrazněno, zákon přiznává nárok na odškodnění pouze dítěti, z něhož se v důsledku odbojové činnosti alespoň jednoho z rodičů stal tzv. oboustranný sirotek. Tuto podmínku žalobce nesplňuje, protože jeho matka zemřela v roce 1993, tedy nepadla v odboji ani nezemřela dříve než otec. Již tato skutečnost žalobce vylučuje z nároku, takže zkoumání, zda jsou splněny další podmínky, tj. zejména, zda ku dni úmrtí matky dosáhl či nikoliv věku 18 ti let je naprosto nadbytečné a navíc neodpovídající textu zákona. Posuzování otázky věku dítěte má význam jen v těch případech, kdy v národním boji za osvobození padli oba rodiče, popř. druhý z rodičů padl v době, kdy dítě již bylo jednostranným sirotkem. To však není případ žalobce.

Pokud žalobce v obecné rovině poukazuje na to, že zákon je nedemokratický a diskriminační, je třeba uvést, že zákon č. 261/2001 Sb. dokončil proces spočívající ve snaze Českého státu alespoň částečně odčinit bezpráví, které bylo občanům způsobeno v době nacistické perzekuce. Jeho smyslem bylo poskytnout odškodnění těm účastníků národního boje za osvobození, jakož i vymezenému okruhu pozůstalých po takových osobách, za takový druh účasti v národním boji za osvobození, na který se nevztahovala některá z předchozích právních norem, tedy zákon č. 217/1994 Sb., upravující nároky československých politických vězňů a zákon č. 39/2000 Sb. upravující nároky příslušníkům československých armád a spojeneckých armád. Pokud jde o nároky dětí účastníků národního boje za osvobození, pokládal je za oprávněné osoby jen zákon č. 217/1994, nikoliv však zákon č. 39/2000 Sb. Jak zákon č. 217/1994, tak i zákon č. 261/2001 Sb. nárok sirotků vždy spojovaly se skutečností, že rodič zemřel a zákon č. 261/2001 Sb. stanovil, že se vztahuje jen na některé v úvahu přicházející subjekty. Takové stanovení je právem zákonodárce, když zmíněné zákony je třeba chápat jako humanitární gesto Českého státu, určeného vymezenému okruhu adresátů.

Soud tímto nezpochybňuje nespornou odvahu a statečnost pana V. P. staršího, kterou prokázal v národním boji za osvobození Československa. Nemá pochyby ani o tom, že ztráta otce negativně poznamenala další život žalobce a celé rodiny. Soud se žalobcem souhlasí i v tom, že jakákoliv finanční náhrada nemůže takovou ztrátu vyrovnat. Avšak striktní vymezení podmínek nároků zákonem bez toho, aniž by do zákona bylo zakotveno zmírňovací právo, neumožňuje ani soudu, aby se od podmínek nároku zákonem stanovených jakkoliv odchýlil. Soudu nepřísluší vůli zákonodárce podle své úvahy měnit, doplňovat či nahrazovat, neboť je zákonem vázán.

Ze všech uvedených důvodů soudu nezbylo, než žalobu zamítnout, když v postupu správního orgánu nebyla shledána nezákonnost. Žaloba nebyla shledána důvodnou. (§ 78 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb.)

Účastníkům nebyla přiznána náhrada nákladů řízení, když žalobce neměl v řízení úspěch a správnímu orgánu, který náhradu nákladů nepožadoval, podle obsahu spisu náklady řízení nevznikly (§ 60 odst. 1 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 20. 8. 2003

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu